

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 4.MMAV

**Plaatsingslijst van de verzameling getekende
portretten en karikaturen, afkomstig uit het archief
van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en
Wetenschappen, Afdeling Kunsten en
Wetenschappen, 1881-1951**

Versie: 24-05-2021

J.A.A. Bervoets

Nationaal Archief, Den Haag 2003

This finding aid is written in Dutch.

INHOUDSOPGAVE

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	7
Inhoud en structuur van het archief.....	8
Inhoud.....	8
De verzameling betreft de volgende onderdelen:.....	8
Tekeningen van Victor de Stuers als referendaris en als secretaris van de Rijkscommissie voor de Monumentenbeschrijving.....	8
Tekeningen van commissieleden van de Rijkscommissie voor het Museumwezen.....	8
Overige tekeningen.....	8
De volgende tekenaars zijn bekend:.....	8
Victor E.L. de Stuers (1843-1916).....	8
Anne Cornelis Veth, (1880-1962).....	8
Willem Vogelsang (1875-1954).....	8
Over de nog niet getraceerde tekeningen het volgende:.....	9
a. Betreffende de Rijkscommissie voor het Museumwezen,.....	9
b. Overige tekeningen.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Verwante archieven.....	10
Het archief van de Rijkscommissie voor het museumwezen, 1919-1921.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Verzameling Getekende Portretten en Karikaturen, afkomstig uit het archief van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Afdeling Kunsten en Wetenschappen

Archiefbloknummer:

MMAV

Omvang:

30 inventarisnummer(s)

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Het archief bevat tekeningen, gedrukt en in manuscript.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Rijkscommissie voor het Museumwezen, 1919-1921

Samenvatting van de inhoud van het archief:

De verzameling bevat karikaturen en portretten gemaakt door Victor E.L. de Stuers, A.C. Veth, W. Vogelsang en niet geïdentificeerde tekenaars van onder meer F. Schmidt Degener (ondervoorzitter van de Rijkscommissie voor het Museumwezen), van J.W. Holwerda (Directeur van het Rijksmuseum voor Oudheden) en van verschillende leden van de Rijkscommissie van het Museumwezen.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Verzameling Getekende Portretten en Karikaturen, afkomstig uit het archief van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Afdeling Kunsten en Wetenschappen, nummer toegang 4.MMAV, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, OKW / Portretten en karikaturen, 4.MMAV, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is krachtens bepalingen van de Archiefwet overgebracht.

De stukken zijn informeel door een ambtenaar van het ministerie aan de algemene rijksarchivaris overhandigd en in 1986 overgedragen aan de Tweede Afdeling.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

DE VERZAMELING BETREFT DE VOLGENDE ONDERDELEN:

TEKENINGEN VAN VICTOR DE STUERS ALS REFERENDARIS EN ALS SECRETARIS VAN DE RIJKSCOMMISSIE VOOR DE MONUMENTENBESCHRIJVING.

Nrs. 1, 2, 3, 6, 7, 9, 28,29

TEKENINGEN VAN COMMISSIELEDEN VAN DE RIJKSCOMMISSIE VOOR HET MUSEUMWEZEN

Over het archief van deze commissie zijn achterin dit werk nadere aantekeningen

opgenomen.

No. 4,5, 8, 10-16,18-23, 25-27

OVERIGE TEKENINGEN

Nr. 17, 24, 30.

Deze verzameling bevat portrettekeningen en spotprenten, gebruikt door het ministerie van Onderwijs (Kunsten) en Wetenschappen voor een tentoonstelling.

DE VOLGENDE TEKENAARS ZIJN BEKEND:

VICTOR E.L. DE STUERS (1843-1916)

Referendaris van Kunsten en Wetenschappen van 1875 tot 1901. De Stuers was een begaafd sneltekenaar en karikaturist die zijn ambtelijke stukken soms met vermakelijke spotprenten toelichtte. De hier aangetroffen tekeningen uit zijn referendarisstijd zijn voor het merendeel fotografische reproducties. Deze zijn mogelijk rond 1970 door medewerkers van de toenmalige Vierde Afdeling van het Algemeen Rijksarchief vervaardigd op 19e-eeuws scheurpapier, zodat een replica van originelen ontstond.

Aan hem is toegeschreven: Nrs. 1, 2, 3, 6, 7, 9, 28,29

ANNE CORNELIS VETH, (1880-1962)

Kunstkriticus, en historicus met belangstelling voor de karikatuur, maar ook zelf tekenaar van spotprenten in het literaire wereldje. De karikaturen uit de periode 1919-1921 zijn niet te herleiden tot zijn tekenstijl.

Aan hem is toegeschreven: Nr.30.

WILLEM VOGELSANG (1875-1954)

Hoogleraar kunstgeschiedenis in Utrecht, begonnen als onderdirecteur van het Nederlandsch Museum (afdeling van het Rijksmuseum). Kreeg ruzie met De Stuers over museuminrichting. Vogelsang tekent gewoonlijk met potlood en betitelt zijn tekeningen meestal in kapitalen.

Aan hem is toegeschreven:

Nrs 5,8,10, 11, 12, 14, 18, 19, 22, 23, 25 boven, 26, 27 boven.

OVER DE NOG NIET GETRACEERDE TEKENINGEN HET VOLGENDE:

A. BETREFFENDE DE RIJKSCOMMISSIE VOOR HET MUSEUMWEZEN,

In aanmerking komen A. Bredius, Willy Martens, B.W.F. van Riemsdijk, Jan Veth. En W. Vogelsang. Martens en Veth zijn bekende beeldende kunstenaars; Bredius en Van Riemsdijk kunnen snel met de pen tekenen, terwijl verschillende potloodtekeningen reeds aan Vogelsang zijn toegeschreven. De moeilijkheid is dat het handschrift bij de tekeningen niet overeenkomt met dat van de commissieleden die deze tekeningen kunnen hebben gemaakt. Zo is het bijschrift van nr. 21 niet in de hand van Vogelsang, ofschoon men dat gezien zijn tekenstijl zou kunnen verwachten. De overige zijn pentekeningen is verschillende stijlen. Het bijschrift bij de tekeningen is bovendien in verschillende handen eraan toegevoegd. Men zou de tekeningen 13, 16 en 28 onderaan op grond van hun kwaliteit aan een andere tekenaar dan Vogelsang kunnen toeschrijven (A. Bredius? Van Riemsdijk?) en de anderen aan Vogelsang zelf, maar dit is een nog onbevestigde speculatie.

Het betreft de nummers: 13, 15, 16, 20, 21, 25 onder en 27 onder.

B. OVERIGE TEKENINGEN

Nrs. 17, 24

Door verschillende handen zijn naderhand aan de tekeningen bijschriften gevoegd, waarbij mededelingen worden gedaan over de tekenaar of de afgebeelde. Deze bijschriften zijn niet eigentijds. De daarin verstrekte informatie komt in een enkel geval niet overeen met de thans vastgestelde beschrijving op deze lijst, die als een verbetering moet gelden.

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

De tekeningen en karikaturen zijn in een nummer voorziene passepartout geplaatst. Bij de beschrijving van dit bestand is de bestaande nummering aangehouden.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Archief Victor de Stuers, nummer toegang: 2.21.355.

HET ARCHIEF VAN DE RIJKSCOMMISSIE VOOR HET MUSEUMWEZEN, 1919-1921

De Rijkscommissie voor het Museumwezen werd bij Koninklijk Besluit van 5 februari 1919, nr. 61 ingesteld door dr. J.Th. de Visser, minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, waarbij zijn referendaris van Kunsten en Wetenschappen M.I. Duparc als voorzitter optrad. Vicevoorzitter was F. Schmidt Degener, die zich zou profileren als een professioneel museoloog op het gebied van kunstpresentatie. Secretaris van C. Hofstede de Groot, die als bestuurslid van het Koninklijk Nederlands Oudheidkundig Verbond betrokken was geweest bij een door dit verbond gepubliceerde brochure over herziening van het museumstelsel. De commissie telde 22 leden, waaronder directeurs van rijksmusea, directeurs van particuliere musea, hoogleraren in de kunstgeschiedenis, zowel universitair als aan de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten, de architect S. de Clercq en de Utrechtse archivaris en museumtycoon S. Muller Fz. Zij kwam bijeen in 35 vergaderingen, die uiteindelijk leidden tot een eindrapport, dat in juli 1921 openbaar werd gemaakt. Op de inhoud van dit rapport is uitvoerig ingegaan door o.m. F.J. Duparc in zijn gedenkboek Een eeuw strijd voor Nederlands Cultureel Erfgoed. Ook de notulen werden gedrukt: hierin werden uitvoerig de voorstellen van de leden en de daartegen gevoerde argumenten vastgelegd. Gezien de grote hoeveelheid proefballonnen met ingrijpende voorstellen werden deze notulen voorlopig geheim gehouden. Hofstede de Groot redigeerde zijn drukwerk echter zodanig dat alle beraadslagingen werden gepagineerd, per halfjaar werden ingebonden en ook geïndiceerd op onderwerp en spreker, en uiteindelijk van een inhoudsopgave werden voorzien. Het archief van de secretaris van de commissie bestaat dan ook uit het eigen exemplaar van zijn drukwerk, voorzien van marginale aantekeningen ter verantwoording van de eindredactie en een enkele bijlage. Bijzonder is dat ook de stukken betreffende het afscheidsmaal in mei, met de daarbij voorgedragen gedichtjes en andere vermakelijkheden in de laatste band der notulen zijn ingebonden.

Het archief bevindt zich niet in het Nationaal Archief. Hofstede de Groot was een kunstverzamelaar en een mecenas, die het initiatief nam tot de oprichting van het thans nog steeds bestaande Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie. Deze instelling mocht gebruik maken van zijn archief, waarin zich ook de genoemde notulen bevonden. Deze zijn uiteindelijk terecht gekomen in de Koninklijke Bibliotheek, waar ze onder de signatuur 120 D 6 (1-5) en als bandnummer X711228 kunnen worden aangevraagd bij de afdeling Zeldzame drukken. Zoals de beschrijving aangeeft bestaat het geheel uit vijf banden. Die kunnen als volgt worden geïndiceerd:

- 1-4 Notulen van de vergaderingen van de Rijkscommissie voor het Museumwezen. 1919-1921.
 - 1 Instellingsbesluit en verslagen van vergaderingen 1-10, februari-juli 1919. Geïndiceerd, met besluitenlijst.
 - 2 Verslagen van vergaderingen 11-17, september –december 1919, met voorin een groepsfoto van de commissie. (vgl. Duparc, afb. 8)
 - 3 Verslagen van vergaderingen 18-27: januari-juni 1920, met indices over nr. 2-3.
 - 4 Verslagen van vergaderingen 28-34: oktober 1920 – mei 1921, met indices en een besluitenlijst.. Achterin: nagekomen rapporten, overzicht van het museumwezen en stukken betreffende de afscheidsmaaltijd.
- 5 Eindrapport van de commissie. Juni 1920.

In het Rijksinstituut voor Kunsthistorische Documentatie bevindt zich het persoonlijk archief van C. Hofstede de Groot, dat in 1999 werd geïnteriseerd door C.E. Hüntgens. Inventarisnummers 142-145 bevatten volgens de inventarisator gedeponeerde stukken, want afkomstig van of verzameld door de Rijkscommissie voor het Museumwezen en zijn rechtsopvolger over de jaren 1904-1930. Het betreft – kort samengevat - de volgende bescheiden:

- 142 Documentatie over kunstopleiding
- 143 Documentatie over de hervorming van het museumwezen
- 144 De stellingen van de Nederlandsche Oudheidkundige Bond over de hervorming van het museumwezen, met de aan de stellingen voorafgaande referaten. 1911-1918.
- 145 Het concept van het eindrapport van de Rijkscommissie voor het Museumwezen [1921].

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** N.N. (De Stuers?) G.J. van Oort, hoofdcommies afd. Kunsten en Wetenschappen, gepensioneerd 1 oktober 1912. Potloodtekening op calque, 21x13 cm.
Twee randen zijn met sellotape "versterkt".
- 2** Victor de Stuers, Acrobate [Uit gearr. 27/6/1887 no.1928 afd.O]. Fotokopie, bedoeld als ontwerp voor een medaille voor een gymnastiekconours.
De inkt van de kopie is niet houdbaar.
- 3** Fotokopie van een marginale tekening van Victor de Stuers bij zijn ambtelijke correspondentie inzake een expeditie van waarnemers van een zonsverduistering door de planeet Venus. (Karikatuur Venus voor de Zon).
vgl. Archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken, afd. Kunsten en wetenschappen (toegangnummer 2.04.13, inventarisnummer 3281).
- 4** Victor de Stuers, ontwerpen van de afbeeldingen 'Nationale Militie en Schutterij; Zegel en Leges; Algemene Zaken en Comptabiliteit'. Voor de jaarkalender van het ministerie van Binnenlandse Zaken 1881. Pentekeningen. 13,5 x 21 cm.
- 5** W. Vogelsang, portret van F. Schmidt Degener, ondervoorzitter van de Rijkscommissie voor het Museumwezen. Potloodtekening op een gelinieerd papier. 28 x 16 cm.
- 6** Victor de Stuers. "Cet âge est sans pitié", portret van Dr.P.J.H.. Cuypers. Potloodtekening, met paars kleurpotlood ingekleurd. 21 x 22,5 cm.
- 7** Vrouwenportret, gesigneerd V. de S (=Victor de Stuers). Potloodtekening. 20 x 13,5 cm
1881.
Achterop enige aantekeningen van De Stuers, mogelijk ter agendering van besprekingen met betrekking tot rijksbouwkundige aangelegenheden.
- 8** W. Vogelsang, portret van de Amsterdamse architect S. de Clercq. Potlood, pen en kleurpotlood. 9 x 10,5 cm.
29 november 1920.
Het portret is achterop een ingekomen brief getekend en later van de brief afgeknipt.
- 9** Fotokopie van een dorsale tekening van Victor de Stuers bij zijn ambtelijke correspondentie inzake een expeditie van waarnemers van een zonsverduistering door de planeet Venus. (Karikatuur Venus voor de Zon).
vgl. Archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken, afd. Kunsten en wetenschappen (toegangnummer 2.04.13, inventarisnummer 3281).
- 10** W. Vogelsang, twee portretten van J.H. Holwerda, directeur van het Rijksmuseum voor Oudheden.
1. en profil, bijschrift 20 oktober 1919, pentekening 9 x 8 cm;
2. met bijschriften: "Holwerda triumphator ad.. VIII, Kal. Nov. (= 24 oktober)" naar aanleiding van beslissingen tot instandhouding van het oudheidkundig museum te Leiden, en "J. Veth inven, Vogelsang del." Potloodtekening op schrijfpapier. 16 x 16 cm.
- 11** W. Vogelsang, twee portretten van het secretariaat van de Museumcommissie.

1. En profil, met in dorso een karikatuur van W. Vogelsang, "in gevaar" houdende een afbeelding van De Stuers die uit zijn graf opstaat. (Mogelijk een toespeling op het beleid van M.I. Duparc, die meer overheidsbemoeienis inzake het museumwezen voorstaat). Potloodtekening, 12 x 13 cm.
2. En face, met het bijschrift ; "Rector Olympus," als insteller van de Rijkscommissie van het Museumwezen. Potloodtekening, 15 x 13,5 cm.

- 12** W. Vogelsang? Blad met Karikaturen. Koppen bovenaan van J.H.Holwerda, directeur van het Rijksmuseum voor Oudheden en J. Veth, bijzonder hoogleraar aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten. Midden H.E. van Gelder (?). Rechtsonder W. Martin, die een insect bezweert (mogelijk in verband met natuurhistorische verzamelingen). Potloodtekeningen. 32 x 21 cm.
- 13** N.N. (A. Bredius?) "De nieuwe nota met de scherpe kanten ". Betreffende de vergadering van de commissie van 19 oktober 1920 over de nota van S. Muller Fzn. namens de subcommissie voor het Rijksmuseumwezen, houdende bezwaren tegen het deponeren van maritiem-historisch materiaal uit rijksmusea in het Nederlandsch Scheepvaartmuseum. De andere figuur is W.P.A. Cort van der Linden, die als minister van Binnenlandse Zaken deze uitlening zou hebben toegezegd. Pentekening. 12 x 20 cm.
Bros
- 14** W. Vogelsang, "Vergaderstyl. De Bazel werkend in het ei van dr. Cuypers", spotprent over het optreden van de architect K.P.C. de Bazel als lid van de commissie voor het herstel in de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg. Potloodtekening op gelinieerd papier. 16 x 13,5 cm.
Ca. 1918.
- 15** N.N. (W. Vogelsang?), "Constructie van de Museumraad door neerslag uit de Groote Commissie, naar aanleiding van een voorstel van de Rijkscommissie voor het Museumwezen tot instelling van een Museumraad. Pen en potlood. 16x10 cm.
19 oktober 1920.
- 16** N.N. (A. Bredius?), "De provisorische Museumcommissie met Hebe", karikatuur van de op te richten Rijkscommissie van advies voor het Museumwezen in 1921. Afgebeeld zijn F. Schmidt Degener, directeur van het Museum Boymans te Rotterdam, C. Hofstede de Groot, M.I. Duparc, referendaris van Kunsten en Wetenschappen, Jan Veth, P. Visser, commies van de afdeling KW en later secretaris van de commissie, en de koffiejuffrouw. Pentekening. 11 x 11,5 cm.
- 17** "Balthasar van SS ". Snelgetekende karikatuur van J.K. van der Haagen, chef van de afdeling Kunsten en Wetenschappen, Parijs. . (in dorso: "met hartelijke groet van de afgebeelde").Tekening in potloodstift. 10 x 14,5 cm.
1939 of eerder.
De inkt verbleekt.
- 18** W. Vogelsang, "De secretaris van de commissie van advies in zijn zelfontworpen praktisch en bevallig zeefkostuum", [= M.I. Duparc). Potloodtekening. 21 x 14,5 cm.
1921.
- 19** W. Vogelsang, "Stereotype zegen van de hr. Jozef (Israëls)". Potloodtekening. 10,5 x 10,5 cm.
N.N. "De hoofdkomie(k) administrator" afbeelding van W. Martin, oorspronkelijk tweede secretaris van de Rijkscommissie voor het Museumwezen, wiens rol later is overgenomen door Visser. Pentekening, op de achterzijde van een convocaat van de commissie. 9,5 x 8 cm.

- 20** N.N. "Vervlogen eeuwen" denkbeeld van de hr. H.H. Theunisse te Overveen" [over een ingekomen stuk bij de Rijkscommissie voor het Museumwezen, mogelijk in verband met de afscheiding van een historische afdeling van het Rijksmuseum. Potloodtekening, ingekleurd met kleurpotlood. 19x13 cm.
De naam Theunisse komt niet in de klappers op de notulen van de commissie voor.
- 21** N.N. Drie portretten van deelnemers van de plenaire vergadering van de Rijkscommissie voor het Museumwezen op 3 mei 1919.
1. portret van W. Martin, directeur van het Mauritshuis. Potloodtekening met accenten in kleurpotlood. 13 x 11 cm.
2. "Wat ik tot nog toe van H.(E) van Gelder heb gezien" Potloodtekening met accenten in kleurpotlood. 13 x 11,5 cm;
3. "geanimeerd debat." Portret van A. Bredius in slapende houding. Potloodtekening met accenten in kleurpotlood. 18 x 12 cm.
- 22** W. Vogelsang, twee karikaturen naar aanleiding van beraadslagingen over plannen van de Rijkscommissie voor het Museumwezen tot splitsing van de verzameling van het Ethnografisch Museum in Leiden tijdens de beraadslagingen van 1 en 16 juni 1919.
1. "Insulinde" Spotprent over plannen van T.B. Roorda om met Berlage een gebouw te realiseren voor een Rijksmuseum voor Exotische kunst in samenwerking met het Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen. Potlood. 20,5 x 14 cm.
2. "Roorda rookt een quade pijp?" juni 1919, debat Ethnografisch Museum," met als nader onderschrift Alva. Potlood. 19,5 x 12 cm.
- 23** W. Vogelsang, drie portretten van deelnemers van de plenaire vergadering van de Rijkscommissie voor het Museumwezen op 4 november 1919.
1. "Taciturnus!" Juynboll, portret van H.H. Juynboll, directeur van het ter discussie staande Ethnografisch Museum te Leiden, Potloodtekening, 8,5 x 8 cm.
2. "4 november Saevus tranquillis in undis" [= woelend in rustige baren] portret van jhr. H. Teding van Berkhout, naar aanleiding van diens nota met een voorstel om de verzameling van het Leidse prentenkabinet ingrijpend te veranderen. Potloodtekening op de achterzijde van een ingekomen brief in typoscript met signatuur van Holwerda, uitgeknipt. 12 x 9 cm.
3. Portret van J. Six, hoogleraar aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten. Potlood. 8,5 x 8,5 cm.
- 24** N.N. "Kamerbewaarder Kalff", portret van J. Kalf, voorzitter van de Rijkscommissie voor de Monumentenbeschrijving (1903-1918), directeur van het Rijksmuseum, later daarbij secretaris van de Rijkscommissie voor Monumentenzorg. Potlood op karton. 21 x 13 cm. Of: N.N. portret van G. Kalff, hoogleraar Nederlandse letterkunde te Leiden.
Mogelijk ten onrechte toegeschreven aan Victor de Stuers.
- 25** Portret en karikatuur van C. Hofstede de Groot, als lid van de Rijkscommissie voor het Museumwezen.
W. Vogelsang, C. Hofstede de Groot, 16 december 1919.
N.n. Karikatuur van W. Martin, die tegen C. Hofstede de Groot tijdens twee debatten het loodje moet leggen,
30 november 1920.
- 26** W. Vogelsang, portretten van J. Veth.
"Van Gelder lijkt bijna.."
"Veth tekenend". Potlood op gelinieerd papier. 21 x 14 cm
"Dictator Omnium, "Veth sprekend". Potlood op ongelinieerd papier. 13 x 11 cm.
- 27** Portretten van F. Schmidt Degener, W. Vogelsang, 3 mei 1919 "Ingentem Renovare Jubes Mullere Dolorem!"; Toespeling op de bezwaren van S. Muller Fzn tegen de

reorganisatievoorstellen van Schmidt Degener inzake het museumwezen door kunstmusea van historische verzamelingen te scheiden. Potlood. 10 x 7 cm.
N.N. "De meikever aan het touwtje", 14 december 1920. Toespeling op de besprekingen van een standaard museumreglement en instructie naar aanleiding van het voorstel dat elk personeelslid geacht wordt zoveel mogelijk bij de verzameling aanwezig te zijn. Tegen bedenkingen van J.H. Holwerda, merkt C. Hofstede de Groot op: "De heer Holwerda is bang dat zijn koffie-uurtje in het geding komt." (notulen van de commissie, p. 979/980]. Pentekening, met kleurpotlood bijgekleurd. 12 x 11,5 cm.
1919-1920

- 28** Fotokopie van een marginale tekening van Victor de Stuers bij zijn ambtelijke correspondentie inzake een expeditie van waarnemers van een zonsverduistering door de planeet Venus. (Karikatuur Venus voor de Zon).
vgl. Archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken, afd. Kunsten en wetenschappen (toegangnummer 2.04.13, inventarisnummer 3281). 21 x 16 cm.
- 29** Fotokopie van een marginale tekening van Victor de Stuers bij zijn ambtelijke correspondentie inzake een expeditie van waarnemers van een zonsverduistering door de planeet Venus. (Karikatuur Venus voor de Zon).
vgl. Archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken, afd. Kunsten en wetenschappen (toegangnummer 2.04.13, inventarisnummer 3281). 21 x 16 cm.
- 30** Prent van Cornelis Veth. "Dichters met reisbeurzen bezoeken vreemde landen om indrukken op te doen". Pen en waterverf. Gesigneerd en gedateerd C.V. 1951.